

СРАВНИТЕЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ ВЪРХУ ОСНОВНИТЕ МЕХАНИЗМИ ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ ВЪВ ВЪЗОБНОВЯЕМИ ЕНЕРГИЙНИ ИЗТОЧНИЦИ В ДЪРЖАВИ-ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Димитър Димитров

1. Увод

Новата Директива за възобновяемите енергийни източници 2009/28/ЕО („Директивата”) в момента е основната директива за насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници в ЕС. С нея се отменят директиви на ЕС 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО и се определят целите и ръководните принципи за всички държави-членки от ЕС. Това изследване предоставя кратък преглед на основните механизми, с които различните юрисдикции прилагат Директивата и насърчават инвестициите във възобновяеми енергийни източници („ВЕИ”).

Директива 2001/77/ЕО вече доказва значението си като основен източник на мерките за насърчаване на инвестициите във ВЕИ в Европа. С нея се подтиква развитието на ВЕИ в различна степен, в зависимост от държавата членка. В някои държави цели индустрии възникнаха за последните няколко години от приемането ѝ.

Директива 2009/28/ЕО достига нови върхове в насърчаване на използването на енергия от ВЕИ. Тази директива изменя и отменява Директива 2001/77/ЕО като разширява сферата на приложението ѝ. Предвижда се до 2020 г. Европа да набавя 20% от необходимата ѝ енергия от ВЕИ. За да се постигне тази цел всяка държава членка ще трябва да достигне до индивидуален праг.

В допълнение с новата Директива се задължава всяка държава членка да подобри енергийната си ефективност с 20% и поставя цел от 10% на използваната енергия в транспорта да идва от ВЕИ.

Това сравнително изследване очертава съществуващите национални стратегии или тези, целящи да изпълнят тези изисквания, като по този начин отбелязвайки различните начини, по които може да се насърчи създаването на ВЕИ.

Възобновяемите енергийни източници изискват национални субсидии за да успеят да се конкурират със съществуващите технологии и може да се направи разграничение между три типа схеми, които стимулират създаването и използването на ВЕИ; система от преференциални тарифи, система за „зелени бонуси” и система за „зелени сертификати”. Всяка държава членка е приложила тази стратегия по различен начин. Например някои са направили разграничение по отношение на гарантираните плащания (до 20 години) или размера на субсидиите.

Интересно е да се наблюдава, по отношение на финансовото насърчаване на една технология, че гарантираните плащанията са станали малко или много хармонизирани в отделните юрисдикции без да има регулативна намеса от страна на ЕС. Това води до заключението, че съществува един справедлив режим на субсидиране, който намалява с времето.

Това изследване включва и някои механизми, прилагани от държави, които не са членки на ЕС с цел да се очертаят увеличаващите им усилия за насърчаване на ВЕИ.

АВСТРИЯ

1. Хронология

В Австрия ВЕИ допринасят за 28.5 % от цялостното ниво на консумирана енергия за 2007 г. Съгласно Директива 2009/28/ЕО за насърчаване на използването на енергия от ВЕИ този дял следва да бъде 34% през 2020 г. Целта на австрийското правителство е да се достигнат нива на енергийна консумация от 2005 г.

2. Механизъм 1 – Закон за зелената електрическа енергия (*Ökostromgesetz*).

Какво представлява той ?

Австрийският Закон за зелената електрическа енергия (който влезе в сила на 1 януари 2003 г.) беше изменен през 2009 г. С този нормативен акт се установява национална тарифа в подкрепа на енергията от ВЕИ („зелена” енергия). Основните цели на този закон са:

- да се повиши делът на енергията, произвеждана от ВЕИ инсталации до степен, с която да се постигне през 2010 г. националната цел от 78.1%;
- да насърчи ВЕИ и да се постигне развитие на пазара на нови технологии;
- да се осигури защита на съществуващите и бъдещите инвестиции в електроцентрали; и
- да се подsigури изгреждането на нови „зелени“ електроцентрали и да се разширяването на съществуващите, с оглед на това да се осигури до 2015 г. целта 15% от доставките на електричество до крайните консуматори да бъде от произвеждано от такива електроцентрали.

Как работи ?

Със Законът за зелената електрическа енергия т.нар. „Зелен център за обезпечаване на електрическа енергия“ (*Ökostromabwicklungsstelle*) се задължава да изкупува енергията, произвеждана от сертифицирани генератори на фиксирана тарифа (*Einspeisevergütung*). Този център за обезпечаване на ел.енергия пренасочва енергията към електроразпределителните дружества, които са задължени по закон да изкупуват тази електрическа енергия на фиксирана трансферна цена (*Verrechnungspreis*). Разликата между преференциалната тарифа за изкупуване на електроенергия и фиксираната трансферна тарифа е направено от измервателна такса, изразена като фиксирана сума за измервателна точка, която потребителите трябва да заплащат (*Zählpunktpauschale*). Размерът на таксата зависи от мрежата, към която потребителят е свързан, но е независим от действителното потребление. Таксата е определена от закона и е в размер на 15,000 евро на година за връзка с високоволтовите нива на мрежата 1-4, 3,300 евро за ниво 5, 300 евро за ниво 6 и 15 евро за ниво 7. Тази диференциация е въведена с оглед на това да се установи състоятелно разпределение между домакинствата от една страна и промишлените потребители, от друга страна. Размерът на таксата е фиксиран количество, който позволява 38% от финансирането да бъде обхванато от таксата.

Кой има полза от това ?

Собствениците на инсталации за производство на енергия от ВЕИ, като например неизкопаеми енергийни източници (вятър, слънце, геотермална енергия, енергия на

прилива, хидроенергията, биомаса, отпадъци, сметищен газ и биогаз), включително негодни за употреба луга или утайки от пречиствателни станции.

3. Механизъм II – Австрийския закон за търговия с квоти на емисии (*Emissionszertifikatengesetz - EZG*)

Австрийския закон за търговия с квоти на емисии (EGZ) е въведен от правителството през 2004 г. имплементирайки по този начин Директива 2003/87/ЕО и установявайки схема за търговия с квоти от парникови газове в рамките на Общността и за изменение на Директива 96/61/ЕО. Последното изменение на EGZ цели да се установи ефективна схема за търговия с квоти на емисиите на парникови газове и предоставянето на ефективно във финансов аспект намаляване на емисиите на парникови газове. Компаниите, които отделят парникови газове получават ограничен брой квоти за емисии от компетентния орган (в Австрия това е Федералното правителство на земеделието, горите, околната среда и управлението на водите). Ако една компания отдели повече газове, от колкото е била разпределената квота, тя може да закупува квоти от други компании. Квотите се търгуват чрез търговци (например банки), на борсата или пряко между компаниите.

4. Механизъм III - Фонд „Енергия и климат” (*Klima- und Energiefondsgesetz*).

Фонд „Енергия и климат” се финансира с 500млн. евро за периода 2007-2010. Той е създаден за да допринесе за ефективното постигане на енергийните цели на австрийското правителство чрез подкрепата на инициативи в областта на опазване на климата и устойчивост на енергийните доставки. Подкрепата е съсредоточена в три основни области:

- проучване и разработване на устойчиви екологични технологии и научни изследвания на климата;
- насърчаването на проекти в областта на общественото здраве и обществения транспорт; и
- насърчаването на устойчиви енергийни технологии.

БЪЛГАРИЯ

1. Хронология

С Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на съвета от 23 април 2009 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (ВЕИ) и за изменение

и впоследствие за отмяна на директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО, се утвърждава задължителна цел до 2020 г. за 20-процентен дял на произведена електрическа енергия от възобновяеми енергийни източници от общото потребление на Общността, както и задължителна цел, която трябва да бъде постигната от всяка държава членка до 2020 г. (и за минимум 10 – процентен дял на биогорива от потреблението на бензин и дизелово гориво в транспорта), което да бъде постигнато по икономически ефективен начин. Индикативната цел за Република България е 16 % от брутното национално потребление на енергия да бъде от ВЕИ.

С новата Директива 2009/28/ЕО се констатира, че контролът на енергийното потребление в Европа и увеличеното използване на енергия от възобновяеми източници заедно с енергоспестяването и увеличената енергийна ефективност представляват важни части от пакета мерки, необходими за намаляване на емисиите на парникови газове и за съобразяване с Протокола от Киото към Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата, както и с допълнителни общностни и международни ангажменти за намаление на емисиите на парникови газове след 2012 г. Тези фактори играят важна роля за подобряване на сигурността на енергийните доставки, за насърчаване на технологичното развитие, иновациите и създаване на възможности за заетост и регионално развитие.

С оглед постигането на целите, посочени в Директива 2009/28/ЕО, Министерският съвет на Република България (МС на РБ) определя държавната политика за насърчаване производството и потреблението на енергия от ВЕИ, алтернативни енергийни източници, биогорива и други възобновяеми горива.

ДКЕВР е издала лицензии с условие за изграждане на енергийни обекти със следния капацитет по видовете технологии:

Ветрови електрически централи – 2017 МВт.;

Фотоволтаични електрически централи- 230,1 МВт.;

Електрическа централа работеща на биомаса – 15 МВт.

Общо – 2262,1 МВт.

Сертифицираната електрическа енергия произведена от възобновяеми енергийни източници за 2010 г. е в размер на 3 374,9 GWh. Мощностите произвели електрическата енергия от всички възобновяеми енергийни източници са с капацитет от 2655 MWТ.

Предвид гореизложеното, съгласно чл. 9, т. 5 от ЗВАЕИБ, производството на електрическа енергия от възобновяеми или алтернативни енергийни източници се насърчава чрез задължително изкупуване на енергията, произведена от такива източници по преференциална цена.

Преференциалните цени за изкупуване на електрическата енергия от ВЕИ в България отчитат специфичните фактори на производство в зависимост от използваните възобновяеми енергийни източници, използваните технологии, както и среден размер на инвестиционните и експлоатационни разходи.

В съответствие с чл. 21, ал. 1 от ЗВАЕИБ, ДКЕВР ежегодно до 31 март определя преференциални цени за продажба на електрическа енергия, произведена от възобновяеми или алтернативни енергийни източници, с изключение на енергията, произведена от водноелектрически централи с инсталирана мощност над 10 MWТ.. От друга страна, по силата на ал. 2 от посоченият член, преференциалната цена по ал. 1 на електрическата енергия, произведена от възобновяеми енергийни източници, се определя в размер 80 на сто от средната продажна цена за предходната календарна година на крайните снабдители и добавка, определена от ДКЕВР по критерии в зависимост от вида на първичния енергиен източник съгласно съответната наредба по чл. 36, ал. 3 от Закона за енергетиката, т.е. Наредбата за регулиране на цените на електрическата енергия (НРЦЕЕ). Видно от нормата на чл. 21, ал. 3 от ЗВАЕИБ, добавката по ал. 2 за следващата календарна година не може да бъде по-малка от 95 на сто от стойността на добавката за предходната календарна година.

Използваните данни за изчисляване на средната продажна цена на крайните снабдители са подадени от титулярите на лицензии за дейността „снабдяване с електрическа енергия от краен снабдител” – „ЧЕЗ Електро България” АД, „Е.ОН 3

България Продажби” АД, „ЕВН България Електроснабдяване” АД и „ЕСП Златни пясъци” ООД. Изпълнявайки лицензионните си задължения за предоставяне на информация дружествата подават подробна отчетна информация, съдържаща фактурираната електрическа енергия за стопанска, обществена дейност по нива на

напрежение и зони в денонощието и за битови нужди, в конкретния случай за периода 01.01.2010 г. – 31.12.2010 г. Справките са на хартиен и цифров носител, като са подписани от представител на съответното дружество и главен счетоводител. Информацията е представена в изпълнение на задълженията на крайните снабдители по издадените им лицензии и представлява търговска тайна. Последната представлява служебно известна на Комисията информация по смисъла на чл. 37, ал. 2 от АПК, и като такава следва да бъде използвана за изчисляване на средната продажна цена в настоящето административно производство.

България има национална цел да постигне 11% дял от произведеното електричество да бъде от ВЕИ до 2010 и този дял да достигне 16% до 2020. Към момента има преизпълнение на този план, като процентния дял се равнява на 15%.

Проектът за Енергийната стратегия на България за периода до 2020 г. беше обявен от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма („МИЕТ”) още пред ноември 2008 г., като с последващите си изменения беше приет на първо четене на 22 април 2011 г. въпреки множеството противоречия и недоволство от страна на големи международни инвеститори.

Според МИЕТ енергийните цели на България са постижими основно чрез хидро- и ветро-енергийни централи, въпреки че България притежава значителен ресурс, позволяващ използването на соларни системи и централи, геотермална енергия и биомаса, които претърпяха значително развитие през последните 4 години.

2. Механизъм I – Закон за възобновяемите и алтернативни енергийни източници и биогоривата (ЗВАЕИБ)

Законът за възобновяемите и алтернативни енергийни източници и биогоривата (обнародван в Държавен вестник, брой 49/19.06.2007 г. и последователно изменен през ноември 2008 г. и декември 2009 г.) е основния нормативен акт, с който се определят механизми за подпомагане на ВЕИ в България. С него се имплементират разпоредбите на Директива 2001/77/ЕО.

Сред механизмите, насърчаващи ВЕИ според закона, се включват задължителна преференциална изкупна цена на електрическата енергия, произведена от ВЕИ, както и приоритетно свързване с електрическата мрежа.

Задължителна цена на изкупуване и преференциална цена; дългосрочни договори за изкупуване на електроенергия (ДИЕ).

Националната електрическа компания ЕАД („НЕК“) и електроразпределителните дружества са задължени да изкупуват цялата електроенергия, произведена от сертифицирани ВЕИ. Тези сертификати за произход на производителите на енергия от ВЕИ се издават от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР). Комисията също така признава сертификати за произход, издадени от други държави-членки на ЕС в съответствие с принципа на взаимност.

За да се възползват от задължителната цена на изкупуване, производителите на енергия от ВЕИ трябва да сключат дългосрочен ДИЕ с НЕК или електроразпределителните дружества. Основно договорите се сключват с последните – ЕВН, ЧеЗ и т.н. През ноември 2008 г. периода на задължителните ДИЕ беше удължен от 12 на 25 години чрез изменение на ЗВЕИБ. Операторите на съществуващите съоръжения за производство на енергия от ВЕИ трябваше да предоговорят съществуващите споразумения до 31 март 2009 г. за да могат да се възползват от измененията в закона. С последните изменения от м. април 2011 този период беше намален на 20 г. за фотоволтаичните електроцентрали, 15 г. за електроенергията, произвеждана от съоръжения, работещи с биомаса и 12 г. за ВЕЦ-овете с мощност под 10МВ.

Преференциалните цени за изкупуване на енергия, произведена от ВЕИ се актуализира от ДКЕВР всяка година до края на март. Цените са на база 80% от средната крайна цена на

Приоритетен достъп до мрежата

Системният оператор на разпределителната мрежа (НЕК) или разпределителното дружество, които се намират най-близо до съоръжението, са задължени да свържат към мрежата всяка нова централа/съоръжение за производство на електроенергия от ВЕИ, в случай, че са спазени изискванията на Закона за енергетиката.

Операторът на мрежата следва да предостави минималните изисквания за свързване към мрежата във възможно най-близката точка на разпределителната или дистрибуционната мрежа. Цената за свързването от мястото на производство на енергия до границите на имота, в който се намира, са в тежест на собственика на

централата/съоръжението. Цената за свързване от граница на собственост на имота до електроразпределителната мрежа се понася от електроразпределителното или дистрибуционно дружество. Производителят отговаря само за директните разходи по присъединяването към мрежата. Всички разходи за реконструкция или разширение на разпределителната или дистрибуционната мрежа се понасят от системния оператор и не се включват в цената за присъединяване към електропреносната мрежа.

Практическите трудности, свързани с присъединяването към мрежата, са едни от основните въпроси, свързани с развитието на ВЕИ-проекти в България. Това се отнася с особено голяма сила за вятърните проекти – исканията за присъединяване далеч надвишават капацитета на разпределителната и дистрибуционна мрежа (като повечето проекти са концентрирани в Североизточна България, където електрическата мрежа не е особено развита), а от друга страна системните оператори на мрежата не са склонни да инвестират в подобряване и удължаване на срока на експлоатация.

2. Механизъм II – Инвестиционна подкрепа и Публично-частни партньорства (ПЧП)

Българският режим за насърчаване на инвестициите цели да подкрепи инвестиции в конкретни иновативни индустрии, включително ВЕИ-проекти. За да се класират за тази подкрепа, проектите следва да отговарят на минималните прагове за инвестиции. Допустимите инвеститори се сертифицират от Българската агенция за инвестиции (по Закона за насърчаване на инвестициите – клас А, Б и т.н.). Механизмите включват:

- държавни инвестиции в свързаната инфраструктура;
- продажба на държавна собственост директно на правоимащите сертифицирани инвеститори (след извършването на специална процедура);
- индивидуално административно съдействие от органи и лица за контакти; и
- съкратени срокове за административно съдействие.

Публично-частното партньорство също е достъпна опция, въпреки липсата на специфично законодателство в тази насока. Множество общини са приели местни наредби за ПЧП в осигуряване на подкрепа на ВЕИ-проектите.

3. Механизъм III – различни източници на финансиране и безвъзмездни средства; присъединителни фондове на ЕС

Сред източниците на финансиране се включват Кредитната линия за енергийна ефективност и възобновяема енергия на Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР), удължена до седем местни банки за отпускане на кредити на компании от частния сектор за индустриална енергийна ефективност и малки по размер ВЕИ-проекти, подкрепени също така от безвъзмездните средства, отпускани от Фонда за извеждане от експлоатация и подпомагането на АЕЦ Козлодуй. Финансиране е достъпно и от енергийни фондове на ЕС като „Интелигентна енергия – Европа” и рамковите програми за научни изследвания и презентации. Присъединителните фондове на ЕС са достъпни също така за микро ВЕЦ-ове и малки по размер проекти.

Механизмите от Киото, особено за съвместно изпълнение (JI) са също на разположение. През последните години България приключи подобни проекти за съвместно изпълнение с водещи доставчици на технология от Австрия, Дания, Япония и др.

ФРАНЦИЯ

1. Хронология

В съответствие с Европейската директива за насърчаване на производството на електричество от ВЕИ дялът на електроенергия, произведен от ВЕИ трябва да представлява 21% от цялата консумация за 2010 г.

В допълнение законопроектът Гренел II, който беше приет от Сената през октомври 2009 г., въвежда като една от целите 25,000 мВ електричество да се произвежда от вятър до 2020 г.

Франция концентрира подхода си към ВЕИ източниците чрез преференциално ценообразуване, от една страна и възлагане на обществени поръчки, от друга.

2. Механизъм I – райони на възобновяема енергия

С цел да се концентрират вятърните централи и да се ограничи тяхната дисперсия, през 2005 г. е решено да се създадат райони за развитие на вятърната енергия (член 37 от Закон 2005-781/13.07.2005). Тази нова правна рамка вятърните ферми да се възползват от задължението за изкупуване на енергията от проекти, разположени в райони, създадени от

местните власти. Общините подават искане издаването на разрешение за създаването на области за развитие на вятърната енергия (Zones de développement éolien) до съответния отдел, Prefet (местен орган на държавната власт), който след това се консултира със съседни общини преди да бъде взето каквото и да било решение. Тяхното решение се базира на три условия: вятърен потенциал, възможности за свързване към мрежата и ландшафтна защита (сгради и защитени локации).

Също така пет местни правителства бяха запитани от министерството, отговорно за енергетиката, да подготвят планова документация за разположение на вятърни ферми в морето, като крайния срок беше април 2010 г. В допълнение Законопроекта Гранел II цели да се опрости изпълнението на офшорни вятърни ферми/паркове (няма да се изисква нито строително разрешително, нито определена площ, специално за развитие на вятърни ферми).

3. Механизъм II – задължение за закупуване на електроенергия и преференциални цени

Задължението за закупуване на електроенергия е основния стимул от енергийната политика на френското правителство. Електриците дьо Франс и дистрибуторите, които не са одържавени (член 23 от Закон 46-628/8 април 1946 г.) са обвързани да закупуват електроенергията, произвеждана от ВЕИ на фиксирана цена, при условие, че производствените инсталации са свързани с електрическите мрежи, и че производителят изпълнява условията.

Производството е ограничено до 12мВ на място, освен ако се отнася до вятърна енергия. В последния случай вятърни ферми, които се намират в области, обособени за добив на електроенергия от вятър не могат да надвишават или да бъдат под мощностите, определени от местните власти в разрешението.

Преференциалните цени се прилагат за ВЕИ и са изчислени с цел да подобрят частните инвестиции. По този начин крайните цени са равностойности на обичайното възнаграждение на средствата, инвестирани от производителя. Освен това по този начин всеки производител е сигурен, че произведеното ще бъде продадено на фиксирана цена.

Преференциалните цени са определени по нормативен ред от Министъра на икономиката, промишлеността и заетостта за всяка отделна технология. Към настоящия

момент подобни тарифи са въведени за вятърна енергия, микро-ВЕЦ, фотоволтаични електроцентрали, биомаса и биогаз, и електроенергията от комбинирана топлина и мощност, и изгаряне на отпадъци.

4. Механизъм III – данъчни облекчения

Френското правителство също така въведе мерки на данъчни стимули в полза на ВЕИ, а именно:

- данъчен кредит в размер до 50%;
- редуциране в размер от 5.5% за жилищно енергийно оборудване, използващо енергия от ВЕИ;

5. Механизъм IV – многогодишна инвестиционна програма

Министърът, отговорен за енергийната политика, следва да прогнозира на всеки две години изискванията към капацитета за генериране на електроенергия, наречен „многогодишна инвестиционна програма” (МИП), с цел да се осигури изпълнението на търсенето и предлагането на електроенергия. Този документ отчита националната цел за ВЕИ, определена от европейската Директива. Основната цел на МИП е да определят най-добрите инвестиции за производство на електроенергия, чрез отчитането на сигурността на енергийните доставки. Многогодишната инвестиционна програма определя целите за развитие на производствени средства във Франция всеки източник на енергия и производствен метод. Заповедта от 15 декември 2009 г. поставя цели относно енергията от ВЕИ до 2020 г.

6. Механизъм V – покана за участие в публичен търг

Френското правителство може да покани страните да предоставят оферти, които след това трябва да бъдат организирани от Регулатора (Комисията за енергийно регулиране – KER). Тази система съществува от 2000 г. и позволява на министъра, отговарящ за енергийната политика, да предприеме съответните действия, когато целта на МИП не е постигната. Много търгове вече са осъществени от 2003 г. по отношение на различни енергийни източници (биомаса, биогаз, вятърни турбини на сушата и в морето).